

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development and Cooperation SDC
Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare
Швейцарское управление по развитию и сотрудничеству

Ministerul Sănătății,
Muncii și Protecției Sociale
al Republicii Moldova

COPIII DE VÂRSTĂ ȘCOLARĂ, 6-13 ANI
IMPORTANȚA TEMPERAMENTULUI, DEZVOLTAREA
RELAȚIILOR CU CEILALȚI COPII ȘI APARIȚIA PUBERTĂȚII

CE TREBUIE SĂ ȘTII CA PĂRINTE

MENSANA

Suport pentru reforma serviciilor
de sănătate mintală în Moldova

**Trimbos
Moldova**

Sănătate mintală accesibilă în comunitate

Școlarii 6-13 ani

Această perioadă este foarte importantă pentru viața copiilor și a părinților lor. Anume, acum, cei mai mulți copii încep școala.

Când copiii încep să meargă la școală, lumea lor se schimbă.

Ei trebuie să învețe rapid să se descurce singuri, fără părinți, să stea împreună cu alți copii necunoscuți și să facă față cerințelor mai multor adulți. Ei vor trebui să învețe și să respecte noi programe și reguli.

Provocarile perioadei:

TEMPERAMENTUL

RELAȚIILE CU
CEILALȚI COPII

PUBERTATEA

Temperamentul

Fiecare copil se naște cu un temperament.

Noile provocări, care apar odată cu începerea școlii, au tendința de a evidenția diferențele dintre temperamentele copiilor.

Fiecare copil se naște cu un temperament. Aceasta înseamnă că fiecare dintre noi are un mod special de a percepe lumea din jur (cu toții avem moduri diferite de înțelegere a unui lucru sau comportament), un mod care este înnăscut și care poate fi schimbat foarte greu și lent.

FIECARE TEMPERAMENT ARE PUNCTE TARI ȘI PROVOCĂRI.

Temperamentul copilului influențează foarte mult modul în care acesta se comportă la școală.

Caracteristicile temperamentului

- nivelul de activare comportamentală
- ritmicitatea
- deschiderea spre nou
- adaptabilitatea
- gradul de distractibilitate
- perseverența
- intensitatea emoțiilor

Nivelul de activare comportamentală

Unii copii sunt foarte activi (hiperactivi) și vor tot timpul să alerge, să sară sau să se cațăre. Ei stau liniștiți foarte greu, chiar și la masă. Par să fie mereu în mișcare, în vreme ce **alți copii sunt mai puțin activi** (inactivi) și preferă ocupațiile liniștite, precum răsfoitul unei cărți, a unei reviste sau construirea unui lego. Cei mai mulți copii au un nivel de activare comportamentală undeva la mijloc, între cele două extreme.

Ritmicitatea

Unii copii au ritmuri predictibile. Li se face foame la intervale regulate de timp, se trezesc, adorm și merg la baie aproximativ la aceeași oră în fiecare zi. **Alți copii au schimbări de ritm.** Este posibil să le fie foame la amiază într-o zi și să nu le fie în după-amiaza zilei următoare. Ei se pot trezi foarte devreme luni, dar să doarmă până târziu marți. Cei mai mulți copii au o ritmicitate undeva între cele două extreme.

Deschiderea spre nou

Unii copii sunt deschiși la situații noi. Ei zâmbesc ușor celor din jur, încearcă să se împrietenească cu grupuri noi de copii și să se joace cu ei, își fac ușor prieteni, adoră să încerce feluri noi de mâncare și să meargă în locuri noi. **Alți copii sunt reținuți în situații noi.** Ei se ascund sau sunt reci cu cei din jur, se integrează greu în grupurile noi de copii, resping felurile noi de mâncare și evită să meargă în locuri noi. Cei mai mulți copii au reacții care pot oscila între cele două extreme.

Adaptabilitatea la schimbare

Unii copii se adaptează repede la schimbările de program, loc sau oameni. Ei pot să se obișnuiască cu o schimbare de program sau de profesor într-o zi sau două. **Însă, sunt și copii care se adaptează mai greu.** Se poate să treacă o lună pentru a se obișnui cu o schimbare de program sau cu un profesor nou. Cei mai mulți copii au gradul de adaptabilitate situat undeva între cele două extreme.

Gradul de distractibilitate

Unii copii sunt foarte ușor distractibili. Aceasta înseamnă că se mută dintr-un loc în altul în funcție de ceea ce văd sau aud în acel moment și termină foarte greu o sarcină de lucru, deoarece atenția lor este mereu distrasă de alte lucruri. Dar, când sunt triști sau dezamăgiți, este foarte ușor să le distragem atenția și să îi înveselim. **Sunt și copii care nu sunt ușor distractibili.** Ei pot să citească liniștiți mult timp, însă, atunci când sunt înfometați sau triști, este foarte greu să le distragem atenția. Cei mai mulți copii au un grad de distractibilitate undeva între cele două extreme.

Perseverența

Unii copii sunt foarte perseverenți, nu părăsesc sarcina de lucru până când nu reușesc să o termine. Ei au un obiectiv în minte și continuă să lupte pentru a-l atinge. Ei nu renunță în fața noilor provocări și nu este ușor să îi convingem să se oprească, dacă ei nu doresc asta. **Alți copii sunt mai puțin perseverenți.** Dacă se împiedică și cad, ei nu se mai ridică. Dacă nu reușesc să facă repede un puzzle, își pierd interesul. Este foarte ușor să îi convingem pe acești copii să se oprească din ceea ce fac. Cei mai mulți copii au un grad de perseverență situat între cele două extreme.

Intensitatea

Unii copii au reacții emoționale foarte intense în diferite situații și evenimente. Dacă au o dificultate în a realiza puzzle-ul, încep să țipe și să arunce piesele. Ei își exprimă tristețea și furia într-un mod foarte intens, dar același lucru se întâmplă și cu sentimentul de fericire. Ei plâng tare când sunt supărați și râd cu gura până la urechi când sunt fericiți. Știm mereu care sunt sentimentele lor. **Alți copii au reacții liniștite.** Când sunt supărați, plâng încet, iar când sunt fericiți, zâmbesc fără zgomot. Uneori, este dificil să știm care sunt sentimentele acestor copii. Cei mai mulți copii au reacții emoționale situate undeva între cele două extreme.

De ce contează temperamentul

Unii copii vor găsi mediul școlar interesant și palpitant, se vor adapta repede la noile rutine și se vor bucura să își facă noi prieteni. Însă, în același timp, se vor plictisi repede și vor deveni dezinteresați de materii școlare care nu îi provoacă suficient. De asemenea, rezolvarea sarcinilor școlare complexe, care necesită timp și răbdare, va constitui o provocare pentru ei.

Temperamentul copiilor are o influență puternică asupra integrării lor în mediul școlar.

Alți copii vor găsi mediul școlar stresant, vor avea nevoie de timp să se adapteze noilor reguli și cerințe și le va fi dificil să își facă prieteni noi. Odată depășită această etapă, ei au șanse mari să devină elevi disciplinați, stabili în sarcină, conștiincioși, analitici.

Deși nu este posibil să schimbăm temperamentul unui copil - de exemplu, de a face un copil activ din unul inactiv - **putem identifica punctele forte ale fiecărui copil pentru a le încuraja.** De asemenea, putem identifica dificultățile fiecărui copil și putem crea un mediu favorabil, care să îi permită fiecărui copil să reușească să facă față, mizând pe punctele sale forte.

Asemănările și deosebirile dintre temperamentul copilului și al părintelui sau dintre temperamentul copilului și cel al cadrului didactic pot afecta foarte mult relațiile care se stabilesc între copil și adult.

Gândiți-vă la un părinte care nu este foarte activ. Acestui părinte îi place să stea în casă, să citească în liniște și să asculte muzică în surdină.

Ce s-ar putea întâmpla dacă acest părinte ar avea un copil foarte activ?

Ce se va întâmpla dacă acest copil va fi ținut în casă și părintele va aștepta de la el să stea liniștit?

Părinții care văd o diferență de nivel de activare comportamentală vor fi capabili să își ajusteze așteptările și să găsească modalități de a satisface nevoile copilului.

Părinții care nu își dau seama că, din cauza diferențelor temperamentale, comportamentul copilului poate fi diferit de al lor, vor crede despre copil că este “rău”.

Este foarte important pentru părinți și cadre didactice să se gândească la temperamentele lor și să ia în considerare cât de bine se potrivesc acestea cu temperamentele copiilor și ale elevilor lor. Acest lucru ne poate ajuta să înțelegem motivele pentru care apar multe conflicte și situații dificile, în familie sau în clasă.

Relațiile cu alți copii

După perioada grădiniței, în care copiii experimentează în premieră socializarea cu alți copii, în timpul anilor de școală, **relațiile sociale ale copiilor devin tot mai importante**. Interesul lor crescut pentru legarea de prietenii este un semn al independenței. Lumea lor se extinde. Ei învață despre cum gândesc, ce cred și cum se comportă ceilalți.

Uneori, părinții își fac griji pentru toate aceste noi influențe asupra copiilor lor. Ei ar putea simți că pierd controlul asupra a ceea ce fac copiii lor, asupra modului în care aceștia își petrec timpul și asupra situațiilor la care sunt expuși. Dar, aceasta este o parte necesară și importantă a dezvoltării copiilor. În această etapă, ei învață multe despre alți oameni și despre ei înșiși.

În această etapă, copiii au pentru prima dată probleme sociale complicate, provocatoare.

Ei trebuie să învețe cum să gestioneze un conflict cu alți copii, diferențe de opinii, să fie demni, să înțeleagă loialitatea și să dea dovadă de bunătate, chiar și atunci când alții nu fac asta.

Baza pentru succesul copiilor în această etapă a fost pusă de la naștere și până în prezent,

iar dacă își cultivă constant abilitățile de conștientizare a propriei persoane, de stimă de sine, competență și încredere, ei pot face față acestor noi provocări.

- Copiii care au o părere bună despre ei înșiși, care se văd ca fiind atenți și capabili sunt mult mai predispuși să ia decizii corecte.
- Cei care au observat că părinții lor își rezolvă conflictele, supărările și problemele fără agresivitate și violență sunt mult mai predispuși să își rezolve propriile conflicte în mod pașnic.
- Cei care au învățat de la părinți să asculte, să comunice și să îi trateze pe cei din jur cu respect sunt mult mai predispuși să se poarte în acest fel cu colegii și profesorii lor.
- Cei care se simt sprijiniți și acceptați de părinții lor sunt mult predispuși să le ceară sfaturi și ajutor.

Tot ceea ce au făcut părinții până acum, pentru a construi relații sănătoase, puternice și de încredere cu copiii lor, le oferă celor mici puterea de a gestiona situații dificile și încredere pentru a cere ajutor părinților.

Gestionarea relațiilor sociale este o mare provocare.

Copiii vor face greșeli din care vor învăța. Încă nu înțeleg tot ce înțeleg adulții, dar prin încercare și greșeală vor învăța foarte multe despre persoanele din jur și despre ei înșiși.

Responsabilitatea majoră a părinților în această perioadă este să le ofere copiilor lor sprijin și îndrumare.

Rolul lor este să le arate cum să comunice eficient, cum să dea dovadă de bunățate, cum să ofere ajutor, cum să își repare greșelile, cum să fie loiali și cum să acționeze cu integritate.

Arătându-le cum să se comporte cu ceilalți, lucrați la atingerea obiectivelor dumneavoastră pe termen lung. Prin consolidarea stimei lor de sine și a sentimentului de încredere în dumneavoastră, puneți bazele tranziției în bune condiții către independența din timpul adolescenței.

Pubertatea

În această perioadă au loc schimbări importante atât fizic, cât și emoțional.

Către sfârșitul acestei etape de vârstă, copiii intră la pubertate.

Corpurile copiilor se schimbă, însă, deși încep să arate ca adulții, tot copii rămân.

Hormonii le pot schimba dispoziția emoțională. Ei vor din ce în ce mai multă independență, dar este posibil să nu aibă abilitățile necesare pentru a lua propriile decizii.

Ei realizează că principiile și convingerile lor pot fi diferite de cele ale părinților lor. De asemenea, ei încearcă să înțeleagă cine sunt ca indivizi.

Toate aceste modificări pot naște conflicte între părinți și copii.

La fel cum au făcut atunci când au fost mici, la această vârstă copiii vor să ia propriile decizii.

Dar deciziile sunt mai mari acum și au consecințe pe măsură.

Deci, părinții se îngrijorează cu privire la siguranța copiilor lor, ei se tem că fiii sau fiicele lor vor avea probleme sau vor face năzbâtii la școală, își fac griji că prietenii copiilor lor îi vor influența negativ.

Dacă părinții și-au încurajat copiii să decidă singuri când aceștia aveau 2, 4 sau 6 ani, oferindu-le informații într-un context sigur, este foarte probabil ca ei să traverseze această perioadă fără probleme.

Responsabilitatea principală a părinților, în această perioadă, este să își protejeze copiii, respectându-le, în același timp, nevoia de independență.

Pentru a-și protejeza copiii, părinții trebuie:

- Să găsească moduri prin care să rămână lângă copiii lor fără a-i constrânge.
- Să fie dispuși să asculte, să discute și să ofere sfaturi.
- Să încerce să înțeleagă emoțiile din spatele comportamentelor copiilor lor.
- Să demonstreze că ei vor fi mereu acolo, pentru a le oferi copiilor ajutor.
- Să îi ajute să își descopere calitățile și caracteristicile speciale.
- Să trateze cu seriozitate temele copiilor și să îi sprijine în pregătirea lor pentru școală.
- Să cunoască profesorii copiilor lor.
- Să permită copiilor să invite acasă prieteni.

Pentru a-și protejeza copiii, părinții trebuie:

- Să știe unde sunt copiii lor și cu cine, dar, în același timp, să le respecte nevoia de intimitate.
- Să demonstreze că cei mici pot avea încredere în ei.
- Să își ajute copiii să distingă singuri ce este bine și ce este rău.
- Să își ajute copiii să găsească moduri eficiente prin care să reziste presiunilor grupului de prieteni.
- Să își ajute copiii să-și dezvolte sentimentul de responsabilitate și competență.
- Să îi implice în luarea deciziilor familiale și să le respecte punctul de vedere.
- Să îi încurajeze să ofere ajutor celor din jur.
- Să discute cu ei despre viitor și despre toate posibilitățile lor.
- Să îi încurajeze să aibă vise legate de modul de desfășurare a propriei vieți.
- Să îi ajute să găsească moduri prin care să își atingă obiectivele.

AMINTIȚI-VĂ CĂ:

Ați construit o bază sănătoasă timp de câțiva ani. Toate cărămizile pe care le-ați adăugat până acum devin în prezent foarte importante.

În copilăria mică, ați construit o relație bazată pe încredere și atașament. Copiii care au învățat de mici că pot avea încredere în părinți vor ține seama de sfaturile lor când vor crește.

Tot în copilărie, ați tratat cu respect toate încercările copilului de a comunica cu dumneavoastră.

Copiii care au fost tratați cu seriozitate și au fost ascultați se simt mult mai confortabil să vorbească cu părinții lor, atunci când cresc.

În preșcolaritate, ați încurajat independența copilului, oferindu-i informațiile de care avea nevoie.

Copiii care au fost lăsați să facă diverse lucruri singuri când erau mici sunt mult mai predispuși să aibă abilitățile necesare pentru a lua propriile decizii și pentru a-și purta singuri de grijă.

De asemenea, copiii care au observat moduri constructive de rezolvare a problemelor sunt mult mai predispuși să își rezolve propriile probleme prin nonviolență.

AMINTIȚI-VĂ CĂ:

Tot în preșcolaritate, i-ați arătat copilului că îi respectați sentimentele.

Copiii care au învățat că sentimentele lor contează își vor exprima în fața părinților fricile și îngrijorările.

Le-ați răspuns copiilor la toate întrebările. Copiii care au învățat că părinții lor îi vor ajuta să găsească răspunsuri vor cere informații părinților, înainte să aibă probleme.

Ați respectat individualitatea dată de trăsăturile de temperament ale copilului dumneavoastră. Copiii care au dobândit stimă de sine sunt mult mai predispuși să reziste presiunilor grupului de prieteni.

Ați construit un mediu sigur pentru copilul dumneavoastră. Copiii care se simt în siguranță vor avea mai multă încredere în ei înșiși, vor lupta pentru ei și pentru cei din jurul lor și vor face ceea ce este corect.

Relația bazată pe respect, încredere și căldură, pe care ați construit-o încă de la nașterea copilului dumneavoastră, va servi acestuia ca o busolă sigură în călătoria prin adolescență.

The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that every entry, no matter how small, should be recorded to ensure the integrity of the financial data. This includes not only sales and purchases but also expenses, income, and any other financial activities.

The second part of the document provides a detailed breakdown of the accounting process. It starts with the identification of the accounting period, followed by the collection and classification of data. The next steps involve the recording of transactions in the journal, the posting of these transactions to the ledger, and the preparation of the trial balance to ensure that the debits equal the credits.

The third part of the document focuses on the preparation of financial statements. It outlines the steps for creating the income statement, the balance sheet, and the statement of cash flows. Each statement is explained in detail, showing how the data from the ledger is used to calculate the various components of these reports.

The fourth part of the document discusses the importance of internal controls and the role of the auditor. It explains how internal controls help to prevent errors and fraud, and how an external auditor can provide an independent opinion on the accuracy of the financial statements.

The fifth and final part of the document provides a summary of the key points discussed throughout the document. It reiterates the importance of accuracy, transparency, and adherence to accounting standards in all financial reporting.

